

بررسی عوامل کارساز و کلیدی در راستای توسعه صنعت ورزش و اثرات اقتصادی و اجتماعی آن در جامعه

(تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۱/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۰/۰۴/۱۸)

هادی شریفی^۱

نوید رحیمی

چکیده

یکی از اهداف مشخص در سیاست های اقتصادی کشورها، افزایش درآمد و به تبع آن توسعه اقتصادی آن کشورها بدون وابستگی به فروش منابع خام می باشد. این موضوع یکی از برنامه های اساسی ایران به عنوان اقتصاد بدون نفت می باشد. گرایش روبه رشد مردم به ورزش و نیاز به مصرف کالاها و خدمات ورزشی باعث شده تا صنعت ورزش روند درآمدزایی بی سابقه ای را تجربه کرده و سهم بسزایی در اقتصاد کشورها ایفا کند. بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم سرمایه گذاری در ورزش و تأثیر آن بر روی رشد و توسعه اقتصادی، یک مسئله بسیار مهم برای اقتصاد کشورها می باشد. کانادا، انگلیس و آمریکا از جمله کشورهایی هستند که تحقیقات گسترده ای در این زمینه انجام داده اند. صنعت ورزش در آمریکا نوعی ماشین اقتصادی است که سالانه میلیون ها دلار درآمد دارد. رواج ورزش و تفریحات سالم در عصر حاضر به ویژه در کشورهای توسعه یافته سبب رونق هرچه بیشتر این صنعت شده است. هرچند صنعت ورزش در دهه ۱۹۹۰ میلادی از قدرت خاصی بیش از آنچه تصور می شد برخوردار بود ولی هنوز یک صنعت جوان است و تمامی مشکلات یک صنعت جوان را داراست. کمیت و کیفیت بخش های صنعت ورزش در هر کشوری با توجه به اندازه و دامنه این صنعت متفاوت است از این رو تا کنون الگوی واحد و یکسانی برای آن ارائه نشده است.

واژگان کلیدی: ورزش، اقتصاد ورزش، رشد اقتصادی، توسعه ورزش، درآمدزایی ورزشی

بخش اول: کلیات

مردم با رویکردهای مختلف با ورزش روبرو می شوند همانند ورزشکاران، مربیان، مسئولان، حامیان، داوطلبان، دانشمندان، هنرمندان، رسانه ها و تماشاگران و طرفداران که هر کدام رویکرد خاص خود را دارند: ورزش یکی از انواع فراغت هاست که شادی به ارمغان می آورد و باعث افزایش آرامش روحی و بهبود کیفیت زندگی می شود. ورزش شخصیت فرد را می سازد و این فرصت را برای کودکان و جوانان ایجاد می کند که کار تیمی، از خود گذشتگی و تعهد را یاد بگیرند. ورزش یکی از زمینه های فعالیت های انسانی است که اجازه می دهد تا انسان برای تعالی تلاش کند. برای اینکه ورزش بتواند در مقایسه با فعالیت های دیگر، سهمی از منابع عمومی محدود را بدست آورد نیاز به این دارد که به منافع ملموس آن در بین افراد، جوامع و کشورها پرداخته شود. در ایران هم باید دولت و سازمان های مختلف برای آگاهی مردم از ارزش ذاتی ورزش با ارائه شواهدی مانند بهداشت، آموزش و مهارت و خدمات اجتماعی برای رسیدن به هدف کمک کنند. علیرغم اثرات معنی دار ورزش و نیاز به آگاهی در مورد این مهم، لیکن مطالعات زیادی در حوزه اثرات اقتصادی- اجتماعی ورزش صورت نگرفته است. عدم بررسی عمیق از اثرات ورزش بر روی افراد، جامعه، سازمان ها و کشورها باعث شده است که سیاستگذاران نتوانند برنامه ریزی مناسبی برای توسعه ورزش داشته باشند و لذا ورزش نیاز به سرمایه گذاری گسترده ای از سوی دولت ها دارد (گراتون و تیلور، ۲۰۰۲).

بند اول: تعریف ورزش

تمام مطالعات مرتبط با ورزش، با مسئله سختی مواجه هستند که چگونه ورزش را تعریف کنند. ورزش قسمتی از فعالیتی به نام فراغت می باشد. محققین این حوزه تلاش کرده اند که توضیح دهند به چه نوع فعالیتی فراغت گفته می شود، اما تعریف مشخصی پیدا نکردند چون این فعالیت به احساسات و ادراکات مشارکت کنندگان بستگی دارد. در واقع یک فعالیت می تواند برای یک نفر فراغت و برای یک شخص دیگر فراغت نباشد. فدراسیون ورزشی اروپا در سال

۱۹۹۲ تعریف خلاصه‌ای از ورزش انجام داده است: ورزش یک فعالیت فیزیکی است که در آن از طریق مشارکت سازمان‌یافته و یا غیر سازمان‌یافته، جهت گسترش سلامت جسمی و فکری، ایجاد رابطه‌های اجتماعی و یا بدست آوردن نتایج در مسابقات انجام می‌شود (فدراسیون اروپا، ۱۹۹۲). مهم‌ترین سوالی که مطرح می‌شود این است که فرق بین فعالیت‌های ورزشی فعال، فراغت عمومی و فعالیت‌های مربوط به سرگرمی چیست؟ فعالیت‌های مختلف می‌تواند در این گروه‌ها یا گروه‌های دیگر طبقه‌بندی شوند. فوتبال، دو و میدانی و ژیمناستیک بطور واضح جزء بازی‌های المپیک می‌باشد و در همه کشورها جزء ورزش‌های فعال طبقه‌بندی می‌شوند. رفتن به سینما و یا خوردن شام در بیرون و تماشای تلویزیون فعالیت‌های فراغتی و سرگرمی می‌باشند. سوالی که مطرح می‌شود این است که آیا دارت و بیلارد جزء فعالیت‌های ورزشی می‌باشند یا فراغتی؟ گفته می‌شود که این دو ورزش و یا امثال چنین فعالیت‌هایی جزء ورزش می‌باشند و لذا در خیلی از کشورها چنین فعالیت‌هایی را تلویزیون پوشش داده و روزنامه‌ها در مورد این دو بحث می‌کنند. همچنین فعالیت‌ها، رقابتی می‌باشند. در کشورهایی که چنین فعالیت‌هایی گسترش یافته جزء طبقه‌بندی ورزشی می‌باشند. بنابراین، فعالیت بدنی در آنها وجود ندارد و لذا در طبقه‌بندی فعالیت‌های فیزیکی جایی ندارند اما رقابتی هستند.

بخش دوم: عوامل مؤثر بر توسعه صنعت ورزش

بند اول: میزان علاقه مردم به فعالیت‌ها و رویدادهای ورزشی

مردم دلیل اصلی وجود صنعت و تجارت ورزشی هستند. اگر علاقه یا تقاضا برای ورزش وجود نداشته باشد، امکان تداوم فعالیت‌های مرتبط با توسعه تندرستی و تفریحات مرتبط با ورزش وجود نخواهد داشت، به عبارت دیگر، اندازه بازار ورزش کاملاً مرتبط با میزان و نرخ مشارکت مردم در ورزش است. مردم به دلایل مختلفی مانند حفظ و ارتقاء سلامتی، کاهش وزن، یادگیری مهارت‌های جدید، ماجراجویی، بودن با دوستان، رهایی از یکنواختی زندگی و کاهش فشارهای روانی و سایر دلایل به ورزش می‌پردازند. آنان از طریق شرکت در فعالیت-

های ورزشی و صرف هزینه برای ورزش که شامل مواردی مانند پرداخت شهریه و حق عضویت در باشگاه‌های ورزشی و یا خرید لوازم و تجهیزات ورزشی است که موجب رونق بازار ورزش می‌گردند. تماشای رقابت‌های ورزشی و هزینه‌های انجام شده از سوی مردم برای حضور و تماشای مسابقات زنجیره‌ای از فعالیت‌های مختلف و مشاغل گوناگون را ایجاد می‌کند. به طور مثال، برای برگزاری مسابقات لیگ، فعالیت‌های مربوط به ساخت و آماده سازی استادیوم‌ها و سالن‌های ورزشی، سازماندهی مسابقات و برگزاری آن، خدمات مربوط به بلیط فروشی و تسهیلات جنبی مانند ترافیک و پارکینگ، فعالیت‌های مربوط به رسانه‌ها اعم از خبر رسانی یا تحلیل رویدادهای انجام شده الزامی خواهد شد و این مجموعه عوامل به گسترش صنعت و بازار ورزش منجر خواهد شد (یوسفی و حسنی، ص ۵).

بند دوم: توسعه بخش‌های تجاری در صنعت ورزش

همراه با تحولات اجتماعی و دگرگونی در نیازها و ایجاد خواسته‌های جدید، بازار ورزش امکان گسترش در قلمروهای جدید را خواهد داشت. بطور مثال، توجه به ایجاد فرصت‌های برابر برای ورزش زنان و مردان، زمینه‌هایی را برای توسعه بازار در ورزش زنان ایجاد کرده است. اقدام به برگزاری مسابقات جام جهانی فوتبال زنان از سوی فیفا از سال ۱۹۹۱ به بعد با استقبال گسترده‌ای همراه بوده است. همچنین برگزاری مسابقات جهانی معلولان در رشته‌های مختلف، بخصوص مسابقات پارا المپیک، از دلایل قابل توجه در توسعه صنعت ورزش بوده است (پیتز و استوتلار، ۲۰۰۲).

بند سوم: افزایش فرصت‌های انجام ورزش

امروزه در بسیاری از کشورهایی که صنعت ورزش در آن رشد یافته است، فرصت‌های پرداختن به ورزش روندی افزایشی داشته است. بسیاری از اماکن ورزشی، پارک‌ها و تفریحگاه‌ها زمینه‌های انجام فعالیت‌های ورزشی را فراهم ساخته‌اند. در برخی کشورها طبقه بندی مسابقات لیگ در گروه‌های سنی، امکان مشارکت حداکثری اقشار مختلف را فراهم

کرده است. مسابقات مربوط به پیشکسوتان و یا گروه‌های سنی خرد سال و یا مسن دامنه مخاطبین ورزش را گسترده کرده و فرصت‌های انجام ورزش را افزایش داده است (یوسفی و حسنی، ص ۶).

بند چهارم: معرفی ورزش های جدید

نوآوری یکی از عوامل حیاتی در کسب موفقیت در محیط رقابتی و دنیای کسب و کار می-باشد. سازمان‌های نوآور از طریق ارائه کالاها و خدمات جدید، بازار خود را گسترش و یا تقاضاهای جدید را در بازار هدف ایجاد می‌کنند، ورزش نیز از این قاعده مستثنی نیست، به طور مثال از زمانی که تمرینات آبروییک در اواخر دهه ۱۹۷۰، مورد توجه قرار گرفت تا به امروز ده‌ها نوع از این تمرینات طراحی و معرفی گردیده است (پیتز و استوتلار، ۲۰۰۲).

بند پنجم: افزایش تعداد و تنوع ورزش های حرفه ای

ورزش‌های حرفه‌ای را می‌توان کانون بازار ورزش و نقطه اتکاء توسعه صنعت ورزش دانست. بدین لحاظ در سال‌های اخیر هم تعداد مسابقات حرفه‌ای و هم تنوع آن به نحو چشم‌گیری افزایش یافته است (همان). ورزش‌هایی مانند بولینگ، بیلارد، مسابقات آبروییک، پرورش اندام و... هریک امروزه در سطوح حرفه‌ای (به مفهوم ورزش برای کسب و درآمد) در حال انجام است. افزایش مسابقات و تنوع مسابقات حرفه‌ای در پیوند با صنعت رسانه‌ای و حمایت‌گری (اسپانسر) زمینه‌های مناسبی برای تزریق منابع مالی قابل توجه در ورزش‌ها را فراهم کرده‌اند و چرخه فعالیت‌های مالی و داد و ستدهای اقتصادی ورزش را گسترده ساخته‌اند. در عین حال گسترش ورزش، بصورت حرفه‌ای زمینه ساز فرصت‌هایی گردیده است تا فعالیت‌های بازاریابی در ورزش بطور جدی‌تری مورد توجه قرار گیرد.

بند ششم: افزایش تعداد و تنوع تأسیسات و اماکن ورزشی

یکی از راهبردهای گسترش مشارکت مردم در ورزش، افزایش فرصت های ورزش از طریق توسعه زیرساخت های ورزش است. این زیرساخت ها شامل فضا و اماکن ورزشی سرپوشیده و روباز، استادیوم ها و سالن های ورزشی است. از طریق افزایش سرمایه گذاری های بخش های دولتی و خصوصی برای توسعه اماکن و تسهیلات ورزشی، علاوه بر ایجاد فرصت های ورزشی، می توان زمینه های برگزاری مسابقات و رویدادهای ورزشی را فراهم ساخت. این موضوع علاوه بر ایجاد ارزش افزوده حاصل از خدمات قابل ارائه برای شهرها، فرصت های کسب و کار در قلمرو ورزش و فعالیت های وابسته به آن را افزایش می دهد. در حال حاضر، اماکن ورزشی موجود کشور ۱۹۲۸۲ مکان و اماکن در حال احداث، ۲۸۴۵ مکان ورزشی می باشد که توسط ادارات دولتی، بخش خصوصی و وزارت ورزش و جوانان ساخته شده یا در حال ساخت می باشد (آمار و اطلاعات شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی کشور، ۱۳۹۱).

بند هفتم: افزایش خدمات مربوط به توسعه تندرستی و طب ورزشی

یکی از بخش های رو به رشد در صنعت ورزش، خدمات مربوط به طب ورزش و توسعه تندرستی است. این بخش از صنعت ورزش با ایجاد فرصت هایی برای ارائه مشاوره از سوی متخصصان طب ورزش، امکان انجام فعالیت های بازتوانی برای ورزشکاران آسیب دیده را ایجاد می کند و لذا جایگاه ویژه ای در صنعت ورزش پیدا کرده است.

بند هشتم: افزایش فعالیت های مربوط به تجاری سازی در ورزش

یکی از روش های مؤثر در گسترش بازار ورزش، فعالیت هایی است که به منظور تجاری سازی در ورزش انجام می گیرد. این نوع فعالیت ها می تواند شامل ارائه بسته ای از خدمات متنوع حول محور فعالیت های ورزشی و تفریحی به مشتریان و علاقمندان به ورزش باشد. به طور مثال مسابقات شهرآورد (دربی) اسب سواری کنتاکی آمریکا در حالی که به لحاظ زمانی تنها در دقایقی محدود انجام می گیرد، با این حال مسئولان برگزاری این مسابقات، با ارائه بیش از

هفتاد برنامه تفریحی - پیرامونی، دوره زمانی این مسابقات را به چهار هفته افزایش داده‌اند (پیتز و استوتلار، ۲۰۰۲). متأسفانه در ایران، به این موضوع پرداخته نمی‌شود.

بند نهم: رشد حمایت گری در ورزش

حمایت گری در ورزش یک مبادله تجاری است. از طریق این مبادله، منابع مالی و امکانات قابل توجهی به بازار ورزش تزریق می‌شود. به طوری که امروزه برگزاری مسابقات جهانی و المپیک تا حدود زیادی به این منابع وابسته می‌باشد. از سوی دیگر، حمایت از رویدادهای ورزشی، ورزشکاران و تیم‌های ورزشی، به مؤسسات، شرکت‌ها و سازمان‌های حامی، این امکان را می‌دهد تا به اهداف تبلیغی و پیشبردی خود در معرفی مؤسسه و محصولات آن به جامعه و نیز افزایش سطح فروش در کالا و خدمات ارائه شده دست یابند. برای مثال، زمانی که به لباس یا اتومبیل یک ورزشکار در مسابقات اتومبیل رانی نگاه می‌شود، لباس او پوشیده از نشان‌ها و علائم تجاری شرکت‌هایی است که حامی این رویداد بوده‌اند. اتومبیل‌ها نیز پوشیده از علائم تجاری و لوگوهای مؤسسات حامی می‌باشد (همان).

بند دهم: صنعت رسانه ای و رشد بازار در ورزش

توسعه صنعت رسانه‌ای تأثیر انکارناپذیری بر رشد صنعت ورزش داشته است. اگر در دهه ۱۹۶۰، ساعات بسیار محدودی صرف پوشش تلویزیونی برنامه‌های ورزشی می‌شده است، امروزه به واسطه تحولات در صنعت رسانه‌ای، استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای و شبکه‌های اینترنتی پهنه مخاطبان ورزش ابعادی جهانی یافته و میلیون‌ها بیننده شبکه‌های مختلف رسانه‌ای و شنونده برنامه‌های رادیویی در جستجوی برنامه و رویدادهای ورزشی مورد علاقه خود هستند. روند رو به افزایش ایجاد کانال‌های تلویزیونی ورزشی حکایت از تقاضای گسترده‌ای است که در زمینه ورزش وجود دارد.

بخش سوم: ورزش، یکی از اهداف توسعه ای در جهان

در سال ۲۰۰۲، سازمان ملل متحد تکالیفی را برای گسترش فعالیت‌های ورزشی در سیستم سازمان ملل پیشنهاد کرد. هدف این تکلیف، رشد سیستماتیک و همسان استفاده از ورزش برای توسعه و صلح، در سطح جامعه و همچنین ایجاد حمایت ویژه از چنین فعالیت‌هایی توسط دولت‌ها و سازمان‌های مرتبط با ورزش می‌باشد. در واقع از نظر سازمان ملل، ورزش یکی از ابزارهای رسیدن به اهداف توسعه هزاره (MDG)^۱ می‌باشد (ورزش ابزاری برای توسعه و صلح، ص ۱). ورزش صرفاً یک کالای لوکس یا فقط برای سرگرمی نمی‌باشد. دستیابی به ورزش و مشارکت در آن، از حقوق انسانی است و برای تمام افراد در سنین مختلف یک نیاز اساسی است که زندگی سالمی داشته باشند. ورزش چه یک بازی و فعالیت بدنی ساده و چه یک مسابقه سازمان یافته، نقش مهمی در جوامع دارد. ورزش برای توسعه یافتگی کودکان بسیار مهم است. ورزش ارزش‌های مهمی مثل تعاون و احترام را یاد می‌دهد، سلامتی را بهبود داده و احتمال مبتلا شدن به مریضی را کاهش می‌دهد. ورزش، یک نیروی اقتصادی قابل توجهی است که اشتغال ایجاد کرده و منجر به توسعه اقتصادی و منطقه‌ای در یک کشور می‌شود. همچنین ورزش باعث همبستگی افراد و جامعه شده و باعث پل زدن فرهنگ و اختلافات قومی در کشور می‌شود. ورزش یک ابزار مقرون به صرفه برای مواجه با چالش‌های توسعه و صلح ارائه می‌کند و جهت دستیابی به اهداف توسعه هزاره کمک شایانی به کشورها می‌کند. در حالی که ورزش به عنوان یک حق انسانی شناخته می‌شود، اما اغلب در اولویت قرار ندارد و یک حق فراموش شده تلقی می‌گردد. هدف سازمان ملل این است که دولت‌ها، سازمان‌های مرتبط با ورزش و بخش خصوصی راهکارهایی را برای تهییج مشارکت کنندگان در ورزش و سرمایه‌گذاری در این بخش ایجاد نمایند. شعار "ورزش برای همه" سازمان ملل، دستیابی و مشارکت در تربیت بدنی را به حداکثر می‌رساند و تأکید آن بر مشارکت همه گروه‌ها در جامعه، صرف نظر از جنس، سن، توانایی و یا نژاد می‌باشد. سیاست‌های سازمان ملل متحد در مورد ورزش وسیله‌ای برای توسعه، فراتر از مشارکت عادی در ورزش می‌باشد تا بر این نکته

^۱ - Millennium Development Goals

تأکید کند که ورزش یک ابزار بسیار مهمی برای توسعه و ایجاد جامعه مدنی می‌باشد. ورزش نقش بسیار مهمی در انسجام اجتماعی و توسعه سرمایه اجتماعی و سرمایه انسانی دارد. در نوامبر ۲۰۰۳، سازمان ملل متحد بخش‌نامه‌ای را مبنی بر تعهد خود بر ورزش به عنوان وسیله‌ای برای ترویج آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، توسعه و صلح تصویب کرد. بعد از آن، این سازمان سال ۲۰۰۵ را به عنوان سال ورزش و تربیت بدنی انتخاب کرد تا از این طریق، بتواند به صلح جهانی و اهداف توسعه هزاره برسد. این اهداف عبارتند از آموزش ابتدایی همگانی، ترویج برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان، مبارزه با HIV و پرداختن به مسایل زیست محیطی پایدار (همان). لذا برای رسیدن به این اهداف سهم عمده‌ای را برای ورزش در نظر گرفته است. مشارکت در ورزش برای سازمان ملل امر مهمی است. ورزش باعث می‌شود که افراد جامعه باهم متحد باشند. ورزش انجمنی را برای یادگیری مهارت‌ها مانند نظم و انضباط، اعتماد به نفس و رهبری ایجاد می‌کند و همچنین ورزش اصول اساسی مانند تحمل و مدارا، همکاری و احترام متقابل را آموزش می‌دهد. ورزش ارزش تلاش کردن و همچنین نحوه مدیریت کردن پیروزی و شکست را یاد می‌دهد. با توجه به جنبه‌های مثبتی که از ورزش برشمرده شد، سازمان ملل متحد را تشویق می‌کند تا از ورزش برای دستیابی به اهداف خود استفاده کند (کالتر، ۲۰۱۰).

کید^۱ (۲۰۰۸) اذعان می‌کند که مسئله ورزش برای توسعه هنوز اول راه بوده و بودجه کافی برای این کار توسط کشورها دیده نشده است. هنوز منظم و دارای مقررات خاص نبوده، دارای برنامه ریزی ضعیف و همچنین تا حدی از جریان اصلی توسعه به دور می‌باشد. وی اذعان می‌دارد که سه رویکرد همپوشان وجود دارد:

- ۱) توسعه ورزش‌های سنتی که در آن مربیگری ورزش‌های پایه، تجهیزات و زیرساخت‌ها مورد توجه هستند.

^۱ - kidd

۲) کمک‌های بشر دوستانه که در آن پول جمع آوری شده برای پناهندگان استفاده می‌شود (برای مثال کارهایی که در المپیک‌های اولیه انجام می‌شد یا برخی از کمک‌هایی که بریتانیا از پول حق بازی‌ها جهت کمک به پناهندگان استفاده می‌کرد).

۳) جنبش ورزش برای توسعه و صلح که شامل بسیاری از سازمان‌ها می‌شود. برای مثال کید نشان داد که ۱۶۶ سازمان در دنیا در حوزه ورزش و توسعه فعالیت می‌کنند.

لورمور^۱ (۲۰۰۸) یک طبقه‌بندی جدیدی با رویکرد جدید را برای ورزش و توسعه ارائه داد: حل تعارض و ایجاد تفاهم بین فرهنگ‌ها، ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی و اجتماعی، بالا بردن آگاهی از طریق آموزش، توانمندسازی با تأثیر مستقیم بر سلامت جسمی و روانی و رفاه عمومی، توسعه اقتصادی و کاهش فقر.

بند اول: حداکثر کردن جنبه‌های مثبت ورزش

بسیاری از ارزش‌های ذاتی ورزش با اصول لازم برای توسعه و صلح سازگاری دارد. مانند: بازی جوانمردانه، تعاون و احترام. مهارت‌های زندگی آموزش یافته از طریق ورزش باعث افزایش قدرت افراد شده و سلامتی روانی مانند انعطاف‌پذیری، اعتماد به نفس و ارتباط با دیگران را برای فرد به ارمغان می‌آورد. ورزش، انعکاس اجتماع است و باید اذعان شود که ورزش مانند عناصر زیادی از جامعه، خصلت‌های بد انسانی نیز آن را احاطه کرده است مانند: خشونت، فساد، تبعیض، اوباش‌گری، ملی‌گرایی بیش از حد، تقلب و استفاده از داروهای نیروافزا. هرچند که این جنبه‌های منفی ورزش، بیشتر از جنبه‌های بالقوه مثبت آن نیست. سازمان ملل توانایی کمک به دولت‌ها و جوامع در حوزه‌های مثبت ورزش برای رسیدن به اهداف هزاره توسعه را دارد.

بند دوم: ورزش و توسعه انسانی پایدار

مهم‌ترین بخش توسعه از نظر سازمان ملل، توسعه انسانی پایدار می‌باشد که تصدیق می‌کند که توسعه بهتر از رشد اقتصادی می‌باشد. توسعه فرآیند گسترش انتخاب‌های مردم و افزایش فرصت‌های در دسترس برای تمام اعضاء جامعه می‌باشد. بر پایه اصول برابری و پایداری، تأکید بر آن است که اهمیت افزایش فرصت‌ها برای نسل فعلی مانند نسل‌های آینده باشد. استعداد-های پایه انسانی برای طول عمر و زندگی سالم، آگاهی یافتن، دستیابی به منابع مورد نیاز برای یک استاندارد زندگی مطلوب و برای مشارکت در زندگی اجتماعی یک نیاز اساسی است. ورزش می‌تواند بطور مستقیم به ساخت چنین استعدادهایی کمک نماید. مشارکت در ورزش، دارای منافع فیزیکی قابل توجه می‌باشد همچنین کمک به توانایی مردم برای زندگی سالم و طولانی، بهبود خوشبختی و تندرستی، افزایش امید به زندگی و کاهش احتمال ابتلا به بیماری غیر مسری، مریضی‌های قلبی، دیابت و سرطان از ویژگی‌های مشارکت در ورزش می‌باشد. ورزش همچنین فواید روانشناسی مانند پرورش انسجام اجتماعی، آموزش مکانیسم‌های مقابله با استرس، کاهش استرس و افزایش تمرکز را دارد. ورزش استعدادهای انسانی را بوسیله افزایش دانش و کمک به آموزش شکوفا می‌سازد. ترکیب تربیت بدنی در برنامه درسی مدرسه و ایجاد فرصت برای سرگرمی باعث شکوفایی استعدادهای کودکان برای یادگیری می‌شود. ورزش همچنین به مردم درباره بهتر کردن فیزیک بدن و افزایش آگاهی و محافظت از بدن، آموزش می‌دهد. به همین نحو، مشارکت در ورزش‌های بیرونی، آگاهی و مراقبت از محیط زیست را افزایش داده و به مردم درباره اهمیت تمیز و سالم نگه داشتن محیط زیست آموزش می‌دهد. ورزش همچنین یک جزء کلیدی از زندگی اجتماعی است که به طور مستقیم جامعه درگیر آن است. ورزش به خاطر جالب بودن و همچنین سرگرمی، مردم را در کنار هم جمع می‌کند. به ایجاد روابط اجتماعی، ساخت ارتباط و توسعه گفتگو بین افراد و گروه‌ها کمک می‌کند. ورزش همچنین داوطلبان را برای گسترش جامعه فعال تحریک کرده و به ایجاد سرمایه اجتماعی و تقویت بافت اجتماعی کمک می‌کند (گزارش توسعه انسانی سازمان ملل، ۲۰۰۲).

بند سوم: ورزش و توسعه اقتصادی

با این حال که ورزش برای توسعه انسانی ضروری است، به توسعه اقتصادی نیز کمک می کند. بخش ورزش شامل کارخانه های مرتبط با کالاهای ورزشی، خدمات مربوط به ورزش، توسعه زیرساخت ها و رویدادهای ورزشی می باشد که توسط بخش دولتی، اسپانسرها، تماشاگران، فروشندگان و رسانه ها تأمین می شود. این عناصر اقتصادی ورزش به هم پیوسته می باشد و به توسعه ورزش هم کمک می کنند و هم نفع می برند. ورزش می تواند محرک مؤثری برای توسعه اقتصادی، به خصوص در سطح یک منطقه باشد. به طور جداگانه، هر کدام از بخش های مختلف اقتصاد ورزش می تواند فعالیت، شغل و ثروت ایجاد کند و پتانسیل اقتصادی ورزش منطقه ای، زمانی که توسط دولت ها و با توجه به استراتژی "ورزش برای همه" حمایت می شود، افزایش می یابد. ورزش همچنین می تواند به عنوان موتور محرک توسعه اقتصادی و ایجاد کار ایفای نقش بکند. برنامه های ورزشی، فرصت های اشتغال را مانند تقاضای مؤثر برای کالاها و خدمات ایجاد می کنند. ورزش همچنین یک منبع هزینه های عمومی و خصوصی، مانند هزینه بر روی زیر ساخت ها، در طول رویدادهای مهم و مصرف می باشد. به اضافه، این عوامل منتج از ورزش دارای پتانسیل قابل توجه برای آغاز توسعه اقتصادی می باشد (لالکا، ۱۹۹۹، ص ۱۳).

بخش چهارم: ورزش و سلامتی و فواید اقتصادی

ورزش و فعالیت های تربیت بدنی، برای بهبود سلامتی و تندرستی یک نیاز ضروری است. شکل های مناسب ورزش و تربیت بدنی، نقش مهمی در جلوگیری و همچنین کمک به درمان بسیاری از بیماری های غیر مسری دارد. مشارکت منظم در فعالیت های فیزیکی باعث ایجاد فواید زیادی برای مردم از لحاظ بدنی، اجتماعی و ذهنی می شود. چنین فعالیت های فیزیکی، اثرات متقابلی با استراتژی های بهبود تغذیه، کاهش استفاده از دخانیات، الکل و داروهای نیرو افزا و بالا بردن ظرفیت عملکرد دارند. در نتیجه، فعالیت های بدنی یک روش مؤثر برای

جلوگیری از بیماری‌ها و روش مقرون به صرفه برای بهبود سلامتی عموم جامعه می‌باشد. بیماری‌هایی مانند بیماری‌هایی قلبی عروقی، سرطان، دیابت و بیماری تنفسی مزمن، در حال افزایش در جهان می‌باشد. سازمان بهداشت جهانی^۱ پیش‌بینی کرده است که ۷۳ درصد از مرگ و میرها و ۶۰ درصد از بیماری‌ها در سال ۲۰۲۰ از بیماری‌های فوق‌الذکر ناشی خواهد شد (گزارش سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۰۲). تغذیه نامناسب، استفاده از دخانیات و کم تحرکی عواملی هستند که باعث ایجاد بیماری‌های مزمن می‌شوند و اکنون در بسیاری از کشورها یک مسئله جدی بشمار می‌رود. پیش‌بینی می‌شود کم تحرکی بطور مستقیم باعث مرگ ۱.۹ میلیون نفر در سطح جهان و بطور غیر مستقیم باعث ایجاد بیماری‌هایی مثل فشار خون، کلسترول بالا و مرض چاقی در سال ۲۰۲۰ شود (همان). بیش از ۶۰ درصد افراد، به دلیل تغییر در سبک زندگی مانند کم تحرکی در محل کار، سرگرمی‌های بی تحرکی مثل تلویزیون و رایانه به طور کافی ورزش نمی‌کنند. بیشتر کسانی که دارای کم تحرکی هستند شامل زنان، پیران، ناتوانان جسمی و مردمی که در گروه‌های اجتماعی - اقتصادی پایینی قرار دارند می‌باشند. به علاوه، در حالی که فعالیت فیزیکی برای توسعه یافتگی جوانان بسیار ضروری است اما یک سوم جوانان دارای فعالیت جسمی کافی نیستند و همچنین دختران دارای فرصت‌های کمی نسبت به پسران هستند (ورزش ابزاری برای توسعه و صلح، ص ۶). هرکسی که به طور منظم در فعالیت‌های ورزشی مشارکت می‌کند صرف نظر از سن، توانایی و یا جنس، این فعالیت‌ها فواید زیادی برای گروه‌های مشخص خواهد داشت. برای مثال:

در بین جوانان، فعالیت بدنی به سلامتی استخوان‌ها، منظمی ضربان قلب، عملکرد مؤثر ریه، بهبود مهارت‌های حرکتی و عملکرد شناختی کمک می‌کند.

در بین زنان، فعالیت فیزیکی باعث کاهش و جلوگیری از شکاف مفصل‌ها و کاهش اثرات پوکی استخوان می‌گردد.

در بین سالخوردگان، فعالیت فیزیکی، ظرفیت عملکرد یک فرد را بالا برده و کمک می‌کند به اینکه فرد از کیفیت زندگی و استقلال خود نگهداری نماید (همان).

شواهد پزشکی نشان می‌دهد که مشارکت در فعالیت‌های جسمی و فیزیکی، به عنوان قسمتی از سبک زندگی سالم، روش پایدار و مقرون به صرفه‌ای برای مقابله با مریضی‌های غیر مسری می‌باشد. بهبود سلامتی عمومی از طریق افزایش فرصت‌های مشارکت در ورزش، فواید اقتصادی زیادی را ارائه می‌کند (سلامتی در کانادا، ۲۰۰۸)، به خصوص در کشورهای در حال توسعه، که منابع بهداشتی کمتری دارند، لذا پیشگیری ضروری می‌باشد. علاوه بر بهبود بهداشت و سلامت عمومی و کاهش هزینه‌های مراقبت، ورزش و فعالیت‌های بدنی فواید اقتصادی زیادی از طریق افزایش بهره‌وری ایجاد می‌کند. برای مثال، در آمریکا در سال ۲۰۰۰، کم تحرکی بدنی ۷۵ میلیارد دلار به هزینه‌های پزشکی افزود که اگر ۱ دلار سرمایه‌گذاری در فعالیت فیزیکی و ورزشی می‌شد، باعث انباشت ۳.۲ دلار در هزینه‌های پزشکی می‌گردید (پرات و همکاران، ۲۰۰۰).

در کانادا، برآورد شده است که فعالیت فیزیکی، بهره‌وری را معادل ۵۱۳ دلار برای هر کارگر در یک سال افزایش داده است (سلامتی در کانادا، ۲۰۰۸). این افزایش، در نتیجه کاهش غیبت از کار، کاهش اشتباه و آسیب بوده است که باعث افزایش بهره‌وری گردیده است. در نتیجه، ورزش نه تنها فواید مثبت زیادی برای افراد دارد بلکه دارای فواید اقتصادی برای جامعه دارد.

برای برجسته کردن اهمیت ورزش و فعالیت فیزیکی برای سلامتی، سازمان بهداشت جهانی (WHO) در سال ۲۰۰۲ یک روز را به نام "حرکت به سمت سلامتی" و یک روز را روز "جهان بدون دخانیات و ورزش بدون دخانیات: بازی پاک" نام‌گذاری کرده است. این ابتکار عمل، باعث شده است که کشورهای عضو این سازمان، هر سال یک روز را به عنوان حرکت به سمت سلامتی جشن بگیرند.

بخش پنجم: ورزش و آموزش

آموزش، یکی از ضروریات دستیابی به اهداف هزاره توسعه می‌باشد که ورزش فضای مناسبی برای آموزش ایجاد می‌کند. در مدرسه‌ها، آموزش تربیت بدنی عنصر کلیدی آموزش با کیفیت می‌باشد و می‌تواند آموزش را در بین جوانان بهبود دهد. در خارج از کلاس، ورزش یک کلاس درس زندگی است که ارزش‌های اساسی و مهارت‌های زندگی را آموزش می‌دهد و برای توسعه همه جانبه اهمیت فراوانی دارد. همچنین ورزش، وسیله قدرتمندی برای آموزش عمومی و یک کلاس درس ایده‌آل برای زندگی می‌باشد. مهارت‌های آموزش یافته از طریق ورزش و آموزش‌های تربیت بدنی، برای توسعه همه جانبه جوانان بنیادی است. این مهارت‌ها، مانند تعاون و اعتماد به نفس، برای انسجام اجتماعی یک نیاز ضروری است (فیر و هیلمر، ۱۹۹۸).

فعالیت‌های ورزشی برای جوانان، ارزش‌های کلیدی مانند صداقت، احترام به خود و دیگران، تبعیت از قانون و رعایت اهمیت آن را آموزش می‌دهد. ورزش محلی است برای جوانان تا یاد بگیرند چگونه در مسابقات حاضر شوند چه اینکه ببازند چه اینکه ببرند. ورزش روش بسیار مهمی برای داشتن درک درستی از پیوندهای مشترک می‌باشد. برای مثال، ورزش‌های سنتی جوامع مختلف در جهان، بر اهمیت تنوع قومی و درک درستی از هویت کمک می‌کند. مهارت‌ها و ارزش‌هایی که ورزش به دختران یاد می‌دهد بسیار اهمیت دارد، با توجه به اینکه آنها فرصت‌های کمتری نسبت به پسران در ارتباطات اجتماعی خارج از خانه دارند. اینکه دخترها به آموزش با کیفیت دستیابی داشته باشند برای توسعه بسیار اهمیت دارد زیرا حدود نصف جمعیت و سرمایه انسانی محسوب می‌شوند لذا سلامتی و بهداشت آنها بسیار مهم و ضروری است. از طریق ورزش، به دختران شانس یادگیری رهبری و بهبود اعتماد به نفس و عزت نفس داده می‌شود. با مشارکت گسترده دختران در ورزش، آنها به فرصت‌های جدیدی دست می‌یابند، همچنین به آنها اجازه داده می‌شود که در مدرسه و زندگی اجتماعی در تعامل با دیگران باشند. ورزش هم از لحاظ فیزیکی و جسمی و هم از لحاظ روحی کمک شایانی به جوانان به خصوص دختران می‌کند. دستیابی دختران به ورزش، آنها را برای رسیدن به برابری

جنسیتی کمک می کند. با توجه به اینکه تعداد ورزشکاران مرد بیشتر از زنان می باشد، مشارکت دختران در ورزش باعث می شود که زندگی آنها از حالت یکنواختی در آمده و همانند ورزشکاران دیگر بتوانند توانایی خود را بهبود دهند.

بدین ترتیب، ورزش به جوانان کمک می کند که از جسم خود محافظت کنند و در مقابل مشکلاتی مانند بیماری های خاص و همچنین مصرف مشروبات الکلی و دخانیات مقاومت کنند. فرصت دادن به جوان ها برای ورزش در مدرسه و خارج از مدرسه تضمین می کند که آنها ذهن، روح و بدن سالمی داشته باشند. آموزش تربیت بدنی، ابزار مؤثر بهبود فعالیت فیزیکی در بین جوانان می باشد. با توجه به اینکه، نرخ فعالیت های فیزیکی در حال کاهش می - باشد لذا ضروری است جوانان، فرصت ورزش کردن در مدرسه را داشته باشند تا دارای زندگی سالم و طولانی باشند و این مستلزم سرمایه گذاری بخش عمومی بخصوص دولت در این زمینه می باشد.

بخش ششم: مشخصات اقتصادی ورزش: ورزش به عنوان کالای سرمایه ای یا مصرفی

ورزش دارای فواید جسمی و روحی زیادی می باشد. فواید روحی از احساس رضایت به خاطر سلامتی و فیزیک بدنی خوب داشتن و فعال کردن مغز و مطلوبیتی است که از فعالیت سرگرمی بدست می آید. فعالیت فیزیکی، داده مستقیم و مثبتی می باشد که به تابع تولید سلامت داده می شود. دلایلی وجود دارد که نشان می دهد کسانی که بطور مرتب ورزش می کنند زندگی نسبتاً طولانی، بهره وری بالا در طول زندگی کاری، رضایت از زندگی و زندگی با کیفیت پیشرفته دارند. بحثی که در زیر می آید رویکرد مشابهی است که بوسیله اقتصاددانان بخش سلامت استفاده می شود (مانند کالیس و وست، ۱۹۷۹). ورزش تحت سه فصل طبقه بندی می شود: اول، ورزش یک کالای مصرفی ناپایدار است. بدین معنی که فوایدی که یک مصرف کننده می برد در طول زمان مصرف ایجاد می شود. بسیاری از تماشاگران ورزشی، با

این رویکرد تقاضای مصرف کننده مطابقت دارند: احساس مطلوبیت و لذت بردن از تماشای مختلف مسابقات ورزشی.

هر مصرف کننده‌ای رضایت بالقوه یا مطلوبیت ناشی از مصرف محصول را خواهد سنجید و بررسی می‌کند که آیا این رضایت دارای ارزش بیشتر یا کمتری نسبت به پول درآوردن می‌باشد یا نه. بسیاری از تماشاگران مسابقات ورزشی در زمره همین طبقه می‌باشند. مردم از دیدن مسابقات نسبت به خرج کردن برای این کار، لذت و مطلوبیت بیشتری می‌برند.

مشارکت کنندگان در ورزش می‌توانند فوایدی بدست بیاورند که این فواید آنی نیستند. اگر شرکت در ورزش نتیجه‌اش بهتر شدن از لحاظ فیزیکی است، لذا می‌توان گفت این کالای مصرفی بادوام یا پایدار می‌باشد. در واقع فواید حاصل از ورزش در طول زمان اتفاق می‌افتد. همانند کالای بادوام، ذخیره تندرستی در نتیجه عدم مشارکت منظم در ورزش، کاهش می‌یابد. در هر دو مورد کالای مصرفی بادوام و بی‌دوام، تحلیل تقاضای مصرف کننده شبیه هم هستند که در آن مطلوبیتی که مصرف کننده را برای ورزش تحریک می‌کند در یک مورد بی‌دوام یا آنی است و در مورد دیگر بادوام می‌باشد که بعد زمان برای لذت بردن معنی پیدا می‌کند.

یک محرک دیگری برای مصرف ورزشی وجود دارد که بحث مطلوبیت نیست. ورزش می‌تواند دارای مشخصات کالای سرمایه‌ای نیز باشد که یک نفر از ورزش به عنوان قسمتی از فرآیند تولید، عایدی بدست می‌آورد. ورزش باعث می‌شود که یک نفر سالم‌تر زندگی کند، که به دنبال آن، بهره‌وری در بازار کار افزایش یافته و تولید ملی افزایش یابد. این در واقع، توضیح تئوری سرمایه انسانی بکر^۱ (۱۹۶۵) می‌باشد. مثل ماشین‌ها که می‌توانند کیفیت‌های مختلف داشته باشند در مورد انسان هم همینطور است. وقتی بر روی سلامتی انسان سرمایه‌گذاری می‌شود بهره‌وری فرد افزایش می‌یابد. یکی از بهترین راه‌ها برای این کار آموزش می‌باشد. از این رو شرایط سلامتی یک سرمایه‌گذاری نقدی می‌باشد و از آنجایی که ورزش بر

۱. Becker

سلامتی اثر مثبت دارد لذا می‌تواند به عنوان یک کالای سرمایه‌ای در نظر گرفته شود. یک جنبه دیگر از سرمایه‌گذاری نقدی در ورزش بحث نرخ بازگشت سرمایه در بازار می‌باشد و مثل بالا به بحث سلامت مربوط نمی‌شود. این حالت در واقع سرمایه‌گذاری در زمان و تلاش در تمرین کردن می‌باشد که مهارت را افزایش داده و باعث بازگشت سرمایه نقدی در نتیجه فعالیت ورزشی می‌گردد. یک مثال ساده، مرد و زن ورزشکار حرفه‌ای که هزینه‌های زندگی خود را از طریق انجام دادن ورزش بدست می‌آورند. افراد زمان و تلاش خود را صرف تمرین کردن در ورزش می‌کنند تا از این طریق کالای سرمایه‌ای در فرآیند تولید گردد. برای مثال یک فوتبالیست حرفه‌ای جزء مکمل فرآیند تولید برای برگزاری مسابقات فوتبال می‌باشد. اگر چه درآمدش بستگی به توانایی ذاتی خود دارد اما هرچه قدر تمرین بیشتری داشته باشد و مهارت جدیدی کسب کند پاداش بیشتری می‌گیرد. افزایش پاداش در نتیجه سرمایه‌گذاری در تمرین کردن می‌باشد.

بند اول: آثار اقتصادی ورزش

بطور کلی نقش اقتصادی ورزش را می‌توان در دو دسته تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی تقسیم نمود. اثراتی چون تولید کالاها و خدمات ورزشی، صادرات و واردات، هزینه‌های خانوار، ایجاد اماکن و تسهیلات، تبلیغات، مشارکت در بورس، پوشش رسانه‌ای، اشتغال، جذب گردشگر و حامیان مالی در زمره اثرات مستقیم اقتصادی ورزش قرار می‌گیرند. اثرات اقتصادی غیرمستقیم ورزش نیز در زمینه‌هایی چون ارتقاء سطح سلامت جامعه، کاهش هزینه‌های درمان و به تبع آن توسعه برنامه‌های ملی سلامت، کاهش بزهکاری‌ها، کاهش غیبت کارکنان و افزایش عملکرد و بهره‌وری آنها و در نتیجه رشد و توسعه اقتصاد، می‌باشد (ساندرسون، ۲۰۰۲). کالاهایی که در زمینه ورزش مورد نیاز هستند و حتی آنهایی که بطور غیرمستقیم در خدمت ورزش قرار می‌گیرند، خواه ناخواه باید تهیه و تولید شوند. در یک اقتصاد سرمایه‌داری، فعالیت ورزشی چه جنبه نمایشی داشته باشد یا نداشته باشد مصرف اموال و خدمات را ایجاد می‌کند و به دنبالش به بازار صنعت و تجارت راه باز می‌کند بدین ترتیب

اعمال و تأثیرات اقتصاد در ورزش مشخص می‌گردد (آندرف، ۱۳۸۰). ورزش و اقتصاد در تعامل با یکدیگرند. از یک طرف دولت‌ها و شرکت‌های خصوصی با سرمایه‌گذاری در ورزش می‌توانند از منابع بسیار بهره‌مند شوند و از طرف دیگر ورزش در جنبه‌های مختلف توسعه اقتصادی، می‌تواند نقش مؤثری داشته باشد (اتقیا، ۱۳۸۱). در عصر حاضر، ورزش به عنوان یک بخش اقتصادی از ابعاد مختلف، در تولید و مصرف کالاها و خدمات ورزشی و توسعه اقتصادی جوامع نقش اساسی دارد (آندرف، ۱۳۸۰). از دهه ۱۹۷۰، صنعت ورزش در تمام دنیا از رشد چشمگیری برخوردار بوده که از جمله موارد تأییدکننده این موضوع می‌توان به رشد تولید پوشاک و تجهیزات ورزشی، افزایش تعداد باشگاه‌ها و بازیکنان حرفه‌ای و افزایش درآمدهای مختلف تلویزیونی و تبلیغاتی اشاره نمود (عسکریان، ۱۳۸۳).

بند دوم: ورزش و بازرگانی

ورزش به خودی خود و در مقایسه با بازرگانی‌های سایر صنایع در سطح جهانی، به عنصر مهم در بازار اقتصادی جهان تبدیل شده است. از میان بسیاری از بازرگانی‌های مرتبط با ورزش، می‌توان از شرکت‌های تهیه پوشاک، تولید کنندگان تجهیزات، شبکه‌های رسانه‌ای، میدان‌ها و ورزشگاه‌ها، شرکت‌های بازرگانی، بازیکنان تیم‌های ورزشی و مسابقات حرفه‌ای نام برد. همچنین می‌توان بازرگانی‌های خارج از صنعت ورزش ولی مرتبط با حیطه ورزش مانند حمایت شرکت‌ها از رویدادهای ورزشی، ساخت جایگاه‌های ویژه توسط شرکت‌ها، عقد قرارداد با بازیکنان مشهور، فروش کالاهای ورزشی و کارت‌های بازیکنان و عقد قراردادهای انحصاری پخش تلویزیونی رویدادهای ورزشی را مشاهده کرد (زنگر و همکاران). از امور بازرگانی مربوط به ورزش، درآمد زیادی بدست می‌آید. سه دسته از این درآمدها عبارتند از: درآمد مستقیم، درآمد حاصل از حمایت و درآمد غیرمستقیم (همان).

الف) درآمد مستقیم: برخی از سازمان‌ها بطور مستقیم به درآمدهایی دست می‌یابند که مستقیماً از برگزاری یک رویداد ورزشی حاصل می‌شود. درآمدهایی مانند دریافت حق ورودی

(فروش بلیط)، درآمد حاصل از فروش حقوق پخش صوتی و تصویری و درآمدی که از طریق جلب حمایت ها بدست می آید.

ب) درآمد حمایتی یا حاصل از حمایت^۱: صاحبان امتیاز تیم ها و افراد شاغل در باجه های فروش سوغاتی، محل توقف خودروها و شرکت های برقراری نظم و امنیت، درآمد خود را طریق جلب حمایت شرکت ها از برگزاری رویدادها و فعالیت های ورزشی تأمین می کنند. در واقع باشگاه یا افراد با تبلیغ محصولات شرکت ها درآمد بدست می آورند. این نوع درآمد، درآمد حمایتی نامیده می شود.

ج) درآمد غیر مستقیم: سومین روش بازرگانی ورزشی برای کسب درآمد به شیوه غیرمستقیم است. تمامی شرکت هایی که در طبقه بندی شرکت های با درآمد مستقیم و حمایتی قرار نمی گیرند، در این دسته قرار می گیرند. این بازرگانی ها بطور مستقیم به رویدادهای ورزشی وابسته نیستند اما به شهرت رشته های ورزشی یا تیم های خاص بستگی دارند. این قبیل بازرگانی ها، آنهایی هستند که پوشاک ورزشی و وسایل ورزشی را می فروشند و یا از طریق حمایت از برگزاری رویدادهای ورزشی کسب درآمد می کنند. در این گونه بازرگانی ها، حضور مردم به اندازه بازرگانی های حمایتی اهمیت ندارد اما شهرت ورزش یا تیم وابسته به آن تا حدودی از اهمیت بیشتری برخوردار است.

بند سوم: آثار اقتصادی مستقیم ورزش

الف) مشارکت در ورزش و تأثیر بر هزینه خانوار

گرایش به تندرستی، افزایش اوقات فراغت، رواج شرکت در فعالیت های ورزشی، افزایش نسبی درآمدهای خانوار و گستردگی و تعمیم ورزش حرفه ای، گرایش مردم را به ورزش بیشتر کرده است. ضمن آنکه نیاز به مصرف تجهیزات و کالاهای ورزشی و نیز خدمات ورزشی،

^۱-Supportive Revenue

اهمیت اقتصادی صنعت ورزش را بیش از پیش نمایان کرده است (آندرف، ۱۳۸۰). جوامع پیشرفته تا حد زیادی وقت خود را به ورزش اختصاص می‌دهند و از دو جنبه به آن می‌پردازند که یکی حفظ تندرستی و دیگری فعالیت‌های تفریحی سالم.

در ایران، طبق بررسی‌های صورت گرفته، تعداد شرکت کنندگان ورزشی ۶ ساله و بیشتر حدود ۳۱.۷ درصد جمعیت اعلام شده است (گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۹)

در طول سال ۲۰۱۰، خانوارهای استرالیایی برای انواع کالا و خدمات بطور میانگین ۱۲۳۸.۱۷ دلار در هفته هزینه کرده‌اند که از این مقدار ۱۸.۹۴ دلار (۱.۵ درصد) برای محصولات ورزشی و فعالیت‌های تفریحی بوده است که از بین کالاهای و خدمات ورزشی بیشترین هزینه مربوط به کرایه تجهیزات ورزشی (۲۸۱ دلار در هفته)، بعد از آن هزینه آمادگی و سلامتی (۲.۷۱ دلار در هفته) و استخرهای شنا (۲.۱۸ دلار در هفته)، می‌باشد (ورزش در استرالیا، ۲۰۱۰).

ب) تأثیر صنعت ورزش بر صادرات و واردات

از دیگر فواید ورزش اقتصادی ورزش، تأثیر این صنعت بر مبادلات خارجی کشورهاست که موجب شده سهم این صنعت از تجارت جهانی به ۲.۵ درصد برسد (گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۹). اقتصاد رو به رشد کشورهایی مثل آمریکا شرایط بسیار خوبی را برای صنعت و تجارت ورزشی ایجاد کرده است. هرچند واردات و صادرات ورزشی سهم ناچیز ۰.۰۴ تا ۰.۲ درصد از GDP کشورها را به خود اختصاص داده است، با این حال میزان مبادلات بین-المللی کالاهای ورزشی هر کشور با میزان توسعه ورزش و صنعت آن کشور تناسب دارد. مطالعات انجام شده در سال ۱۹۹۹ حاکی از آن است که بزرگترین بازار تجهیزات ورزشی جهان با ۳۷.۵۴ میلیارد دلار مختص کشور آمریکاست. همچنین ارزش جهانی تجهیزات ورزشی در سال ۱۹۹۷ حدود ۹۰ میلیارد دلار تخمین زده شده است که نسبت به سال ۱۹۹۶

حدود ۵ درصد رشد داشته است. این در حالی است که ۱۰ کشور پیشرفته بیش از ۸۰ درصد بازار جهانی و ۷۵ درصد تجارت بین‌المللی این صنعت را از آن خود کرده است (همان).

ج) اشتغال

ایجاد فرصت‌های شغلی از مهم‌ترین اثرات اقتصادی صنایع مختلف به شمار می‌آید. رشد فرصت‌های شغلی در صنعت ورزش نیز با همه‌گیر شدن ورزش در بین جوامع مختلف ارتباط دارد و ورزش یکی از حیطه‌های پر رونق اقتصادی برای ایجاد اشتغال بوده است (سازمان تربیت بدنی، ۱۳۸۴). رشد تصاعدی صنعت ورزش، موجب ایجاد فرصت‌های شغلی ورزشی در بخش‌های مختلف همچون آموزش، تولید پوشاک، کفش و تجهیزات ورزشی، ساخت اماکن و تسهیلات، شبکه‌های رسانه‌ای، ورزش‌ها و لیگ‌های حرفه‌ای شده است. بر اساس اطلاعات موجود، صنعت ورزش ۶۰ تا ۸۰ میلیون شاغل در سراسر جهان دارد (چان، ۲۰۰۹). شاغلین ورزش به دو گروه شاغلین رسمی و داوطلب تقسیم می‌شوند. داوطلب به فردی اطلاق می‌شود که وقت آزاد خود را با حقوق ناچیزی یا بدون دریافت حقوق در اختیار بخش‌های ورزشی مانند امور دفتری، مربیگری، داوری و برگزاری مسابقات ورزشی قرار می‌دهد. در برخی از کشورهای پیشرفته، تعداد داوطلبان نسبت به شاغلین بخش ورزشی بطور چشمگیری بیشتر است که علت آن به جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه برمی‌گردد. در ایران شاغلین ورزشی ۱۰۰۷ درصد کل شاغلین می‌باشد (گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۹).

چ) جذب گردشگران

تحقیقات نشان می‌دهد که عمده‌ترین دلایل مسافرت‌ها که پیش از این برای گذراندن تعطیلات بوده است، در دهه‌های اخیر جای خود را به موارد مرتبط با کسب تجربه و سلامتی مانند مسافرت‌های ورزشی و فعال داده است. ورزش یکی از متداولترین عوامل ایجاد کننده زمینه برای گردشگری است. گردشگری ورزشی علاوه بر اینکه با هیجان‌های ورزشی همراه است، موجب کسب تجربه‌های اجتماعی فراوانی برای تیم‌های مختلف است. مسافرت برای

تماشا یا مشارکت در ورزش، دو مشخصه اصلی آن است که باعث تحصیل ارزش خارجی در قبال خدماتی مانند هتل‌داری، حمل و نقل، رستوران‌داری، بازدید از اماکن دینی و خرید از مغازه‌ها برای کشور میزبان شده و یکی از منابع عمده درآمدزایی برای برگزارکنندگان رقابت‌های ورزشی به شمار می‌رود. به عنوان مثال، مسابقات جام جهانی فرانسه موجب افزایش ۴ میلیارد دلاری درآمدهای صنعت گردشگری این کشور نسبت به مدت مشابه در سال‌های گذشته شد (خواجه‌پور، ۱۳۸۸).

دیری و جاگو^۱ (۲۰۰۶) بیان کردند که گردشگری ورزشی نقش مهمی در اقتصاد ملی و محلی دارد و به نظر می‌رسد از توانایی بالقوه برای افزایش آن برخوردار است. سهم گردشگری ورزشی استرالیا سالانه ۳ میلیارد دلار برآورد شده است (شفیع‌زاده، ۱۳۸۸) و بطور متوسط هر گردشگر ورزشی در استرالیا روزانه ۱۳۰ دلار هزینه می‌کند (معین‌فرد، ۱۳۸۷).

مطالعات انجام شده حاکی از آن است که گردشگری ورزشی المپیک سیدنی، ۶.۱ میلیارد دلار بر اقتصاد این کشور تأثیر گذاشته است. گردشگری ورزشی در کشورهای صنعتی بین ۱ تا ۲ درصد تولید ناخالص داخلی و ۴ تا ۶ درصد صنعت گردشگری این کشور را به خود اختصاص داده است بر اساس گزارش سازمان جهانگردی، رشد گردشگران جهانی، ۴.۳ درصد در سال اعلام شده است که با احتساب این رشد در سال ۲۰۲۰ درآمد حاصل از آن به ۲ تریلیون دلار خواهد رسید. این در حالی است که رشد گردشگری ورزشی ۱۰ درصد در سال اعلام گردیده است (گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۹).

درآمدزایی و جذب گردشگری حاصل از بازی‌های بزرگ ورزشی، یکی از دلایل عمده توسعه شهرها، جاده‌ها، هتل‌ها، تسهیلات ورزشی، درمانی و ارتباطی است. سالیانه حدود ۹۵ درصد میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی تنها در ۳۰ کشور پیشرفته جهان و تنها ۵ درصد

۱. Deery and Jago

باقیمانده در کشورهای در حال توسعه انجام می‌گیرد. بنابراین سود حاصل از میزبانی، جذب گردشگر و درآمدزایی این رویدادها نیز از آن این کشورها می‌شود.

نتیجه گیری

کشورهای در حال توسعه در تکاپوی توسعه یافتگی و بهبود وضعیت شاخص‌های کلان اقتصادی خود می‌باشند و برای رسیدن به این هدف، تلاش‌های فراوانی انجام داده‌اند. در این راستا عمده تلاش محققان و سیاستمداران، در تدوین و تبیین و پیاده‌سازی بسته‌های سیاستی جهت بهبود رفاه جامعه بوده است. رشد اقتصادی یکی از شاخص‌های مهم توسعه محسوب می‌شود، چنانچه اگر اقتصاد پیوسته رشد یابد، بر روی سطح زندگی مردم نیز اثر خواهد گذاشت. با توجه به اهداف اکثر کشورها به سمت بهبود و توسعه سطح رفاه جامعه، مقوله رشد و توسعه با متون اقتصادی عجین بوده و مطالعات متعددی در خصوص مدل‌های رشد و عوامل توضیح دهنده آن در طی دهه‌های گذشته و اخیر انجام شده است. اهمیت این بخش به اندازه‌ای برجسته است که در مباحث اقتصادی، مقوله رشد همواره مورد بررسی و تحلیل اقتصاددانان قرار گرفته و با گذشت زمان، الگوی رشد و عوامل توضیح دهنده و اثرگذار بر این پدیده تکمیل‌تر شده است. بگونه‌ای که در خصوص تبیین رشد، از نقش سرمایه و نیروی کار به عنوان مهم‌ترین عوامل رشد آغاز شده و به تدریج، طی مطالعاتی با ورود عوامل دیگر، همچون تغییرات جمعیتی، سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی، بهداشت، فناوری اطلاعات و ارتباطات و ورزش و ... کامل‌تر شده است. ورزش یکی از عواملی است که بطور مستقیم و غیر مستقیم بر رشد اقتصادی اثرگذار است. در جامعه امروز نمی‌توان از ورزش دور ماند. در بسیاری از مواقع، ورزش و امور مربوط به آن، مردم را احاطه کرده است. آنان به تماشای مسابقات و رویدادهای ورزشی می‌روند، در ورزش مشارکت می‌کنند. با دوستان خود درباره ورزش صحبت می‌کنند وسایل و تجهیزات ورزشی می‌خرند. حتی اگر هیچ علاقه‌ای هم به ورزش نداشته باشند به طرق مختلف با آن مواجه هستند. ستارگان ورزشی در آگهی‌های تبلیغاتی معرفی می‌شوند. برنامه‌های تلویزیونی مراسم و رقابت‌های مهم ورزشی را پخش می‌کنند. بطور

ناخودآگاه موفقیت تیم‌های ورزشی هم‌شهری و ملی خود را دنبال می‌کنند. ورزش به همین ترتیب توانسته در کشورهای پیشرفته جهان، بصورت یک صنعت مهم و درآمدزا درآید که گاه رتبه آن در برخی از کشورها بالاتر از صنایع اتومبیل سازی، با بیش از ۵۰ سال پیشینه قرار می‌گیرد بطوری که بصورت یک صنعت بین‌المللی درآمدی و شاغلان متعددی را بطور مستقیم و غیرمستقیم به خود جذب کرده است. مسابقات ورزشی که هر ساله در سراسر جهان برگزار می‌شود، در جلب افکار عمومی و ارتقاء وجهه عمومی شهر میزبان در سطح جهان مؤثر بوده و عواید اقتصادی، سیاسی و فرهنگی فراوانی را فراهم می‌آورد. یکی از بحث‌های اساسی در ورزش، سرمایه‌گذاری در این مهم می‌باشد.

منابع و مآخذ

الف) منابع فارسی

- ۱- پارسامهر، مهربان (۱۳۸۸)، جامعه‌شناسی ورزش، انتشارات دانشگاه یزد، چاپ اول.
- ۲- جلالی فراهانی، مجید (۱۳۸۷)، مدیریت اوقات فراغت و ورزش‌های تفریحی، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، چاپ اول.
- ۳- جماعت، خاطره (۱۳۸۶)، مقایسه دیدگاه روسای فدراسیون‌های ورزشی و مدیران شرکت‌های حامی در خصوص اهداف حمایت مالی از ورزش، پایان‌نامه کارشناسی ارشد و تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه شمال.
- ۴- حسینی، سید علی، هادی کریمی و ایمان فتحی (۱۳۸۸)، تاریخچه تربیت‌بدنی، اداره کل امور فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- ۵- حسینی، محمد سلطان، ابراهیم علی دوست قهفرخی، غلامرضا شعبانی بهار و مالک رجبی (۱۳۹۱)، بررسی دیدگاه مدیران شرکت‌های خصوصی درباره حمایت مالی از ورزش به عنوان ابزار بازاریابی، مدیریت ورزشی، شماره ۱۲، صص ۲۲-۳۶.
- ۶- خواجه پور، اکرم (۱۳۸۸)، عوامل و موانع اثرگذار بر توسعه گردشگری ورزشی استان مازندران با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزش، پایان‌نامه کارشناسی ارشد و تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه مازندران.
- ۷- دایی کریم‌زاده، سعید، مصطفی عمادزاده و هادی کامکار دلاکه (۱۳۸۸)، اثر سرمایه-گذاری دولت در بخش حمل و نقل بر رشد اقتصادی در ایران، فصلنامه مدل سازی اقتصادی، سال سوم، شماره ۴، "پیاپی ۱۰"، صفحات ۸۲-۶۳.

- ۸- سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت بدنی کشور (۱۳۸۴)، سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران (مرکز ملی مدیریت و توسعه ورزش کشور)، نشر سیب سبز، چاپ اول.
- ۹- شفیعی‌زاده، بهرام (۱۳۸۸)، تبیین استراتژی توریسم ورزشی کشور ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه شمال.
- ۱۰- شقاقی شهری، وحید (۱۳۸۸)، بررسی اثرات فساد مالی بر رشد اقتصادی و نابرابری درآمدی، رساله دکتری اقتصاد، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس.
- ۱۱- طرح جامع تربیت بدنی و ورزش در کشور (۱۳۸۲)، سازمان تربیت بدنی.
- ۱۲- عباسی، منصوره (۱۳۸۳)، بررسی و تبیین عوامل مؤثر بر جلب سرمایه‌های مستقیم خارجی و موانع آن در ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران.
- ۱۳- کریمی، جواد (۱۳۶۴)، نگاهی به تاریخ تربیت بدنی جهان، مرکز نشر دانشگاهی تهران.
- ۱۴- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گزارش اقتصاد ورزش، مردادماه ۱۳۸۹.

(ب) منابع لاتین

- ۱- BAADE, R.A. (۱۹۹۶), PROFESSIONAL SPORTS AS CATALYSTS FOR METROPOLITAN ECONOMIC DEVELOPMENT. JOURNAL OF URBAN AFFAIRS ۱۸ (۱), ۱-۱۷.
- ۲- BAADE, R.A., SANDERSON, A.R. (۱۹۹۷). THE EMPLOYMENT EFFECT OF TEAMS AND SPORTS FACILITIES. IN: NOLL, R.G., ZIMBALIST, A. (EDS.), SPORTS, JOBS AND TAXES: THE ECONOMIC IMPACT OF SPORTS TEAMS AND STADIUMS. BROOKINGS INSTITUTION, WASHINGTON, DC, PP. ۹۲-۱۱۸.
- ۳- CHANG-KYUN, K. (۱۹۹۷), THE DEVELOPMENT OF SPORT OF SPORTS INDUSTRY IN KOREA AND THEIR TASKS, ۱ST SPORT INDUSTRY SEMINAR.

- ۴- COATES DENNIS, BRAD R. HUMPHREYS. (۲۰۰۳). "THE EFFECT OF PROFESSIONAL SPORTS ON EARNINGS AND EMPLOYMENT IN THE SERVICES AND RETAIL SECTORS IN US CITIES". JOURNAL OF REGIONAL SCIENCE AND URBAN ECONOMICS, ۷۳۳, PP ۱۷۵-۱۹۸.
- ۵- COATES, D., HUMPHREYS, B.R. (۱۹۹۹). "THE GROWTH EFFECTS OF SPORTS FRANCHISES, STADIA AND ARENAS" JOURNAL OF POLICY ANALYSIS AND MANAGEMENT ۱۸ (۴), ۶۰۱-۶۲۴.
- ۶- COATES, D., HUMPHREYS, B.R.(۲۰۰۱) " THE ECONOMIC CONSEQUENCES OF PROFESSIONAL SPORTS STRIKES AND LOCKOUTS" SOUTHERN ECONOMIC JOURNAL ۶۷ (۳), ۷۳۷-۷۴۷.
- ۷- KIDD, B. 'A. (۲۰۰۸), NEW SOCIAL MOVEMENT: SPORT FOR DEVELOPMENT AND PEACE'. SPORT IN SOCIETY ۱۱, NO. ۴